

Forskare: Barnen förlorare när inskolningen kortas

TEXT:

Maja Lundbäck

Föräldrarna klagar inte och många pedagoger ser fördelar med föräldraaktiv inskolning. Barnen däremot är för små för att fråga. Samtidigt som allt fler förskolor kortar ner inskolningen till tre dagar, hävdar forskare att den populära metoden inte är den bästa ur barnets perspektiv.

Trots att det saknas forskning kring hur föräldraaktiv inskolning påverkar barnets anknytning och stressnivåer väljer allt fler förskolor att gå över till den metoden.

– Vem är vinnarna här, är det förskolan eller föräldrarna? Jag har väldigt svårt att tänka mig att det är barnen som är vinnarna, säger Birthe Hagström, förskollärare, speciallärare och doktor i pedagogik.

Tillsammans med Malin Broberg, psykolog och docent i psykologi och Anders Broberg, psykolog och professor i klinisk psykologi, har hon skrivit den aktuella boken ”Anknytning i förskolan. Vikten av trygghet för lek och lärande”.

– Om jag utgår ifrån vad vi i dag vet om små barn, så tar det längre tid än tre dagar att bygga upp en relation med en person som ska ersätta föräldern, säger Hagström.

Vem som introducerade den föräldraaktiva inskolningen, eller tredagarsinskolningen, som modellen också kallas, är det i dag ingen som kan svara på. Troligtvis var det en förskola i Stockholm som började och sedan spred sig modellen.

Förskolechef Yvonne Luht införde föräldraaktiv inskolning i fjol på sina tre förskolor i Göteborg. I dag är hon jättenöjd.

– Det är bra att föräldrarna ser hur det kan vara under en hel dag, men också att de får träffa de andra föräldrarna. Under tvåveckorsinskolningen var barnen bara där en liten stund varje dag och då tycker jag att man drog ut på det väldigt mycket. För pedagogerna är det bra att man får ihop gruppen tidigt, säger hon.

Ida Wiberg, förskollärare på förskolan Vega i Stockholm, är inne på samma spår:

– Under tvåveckorsinskolningen får barnen bara smakprov hela tiden. Sammantaget blir det ungefär lika många timmar totalt med pedagogerna, säger hon.

Anledningen till att hennes förskola provade metoden var att den var lite i ropet då.

– Alla här upplevde att den var bra. Ur ett pedagogperspektiv lär vi känna barnet ur alla situationer på en gång. Föräldrarna lär också känna pedagogerna och då blir föräldrarna trygga och det smittar av sig på barnen, förklarar Wiberg.

Forskaren Birthe Hagström är mycket kritisk till den korta inskolningen.

– Den gamla modellen har man haft sedan 1970-talet. Där får barnen en chans att vänja sig vid miljön och lära känna en pedagog. Det bärande argumentet med föräldraaktiv inskolning verkar vara att föräldern ska känna sig trygg. Det tror jag är viktigt, men vi glömmer barnet. Barnet måste också utveckla en trygghet, säger hon.

Även personalbyte är kritiskt ur ett anknytningsperspektiv. Det kan många förskolor skriva under på.

– Ja, det räcker med att någon är sjuk och man får in en vikarie, säger Wiberg.

Även Luht ser det som ett stort problem.

– De här små barnen blir ju vana vid personalbyte. Om man räknar ut hur många vuxenkontakter de här små barnen har fram till att de börjar förskoleklass så förstår man hur många vuxna som de måste knyta an till på förskolan. Det kan ju bli så att man inte vågar lita på någon. Jag vet inte i längden vad som händer med barnen, säger Luht, som anser att ettåringar är för små för förskola.

– I grunden är det föräldrarna som är barnens trygghet. Men nu har vi ettåringar som ska inskolas och då tycker jag att den inskolningen som är ihop med föräldern och barnet tillsammans är bättre, säger hon.

Förskolan Vega har inga föräldrar som ifrågasatt föräldraaktiv inskolning.

– Vi kan ha många inskolningar under terminen. Att ha flera tvåveckorsinskolningar skulle göra att vi i princip hade inskolningar och föräldrar med hela terminen, vilket kan bidra till en otrygg barngrupp. De nyinskolade barnen blir ständigt påmind om sina mammor och pappor och det blir otryggt när så många okända vuxna rör sig i lokalerna, säger Wiberg.

Varken Wiberg eller Luht tror dock att tre dagar fungerar för alla barn.

– Föräldrarna ska vara anträffbara ifall barnen inte vill vara där. Men det har faktiskt inte hänt att vi tvingats ringa dem. Barnen har varit så trygga med pedagogerna, lokalen och de andra barnen, säger Luht.

Enligt Hagström kan man inte dra några slutsatser bara för att barnen slutar skrika, eller klarar av att äta och sova:

– Jag tycker vi behöver en diskussion utifrån den kunskap vi har om små barn. Vad behöver barn för att känna sig trygga? Vad behöver de för att nyfiket kunna delta i och lära av det som förskolan erbjuder? Barn är olika och barn reagerar olika. Oftast är det de tryggt anknutna barnen som protesterar mest högljutt. Men fysiologiska studier visar att stressnivån hos ett barn som inte verkar reagera på separation ändå kan vara hög, säger Hagström.

I Nyköpings kommun, där föräldraaktiv inskolning är vanligast, har skolchefen Eric Rudholm bestämt sig för att utvärdera metoden.

– Föräldraaktiv inskolning brukar vara uppskattat bland föräldrar och personal. Metoden kanske är bra ur arbetssynpunkt men är den bra ur anknytningsynpunkt? Kanske har man bara tålamod att vara med några dagar. Men barnet kanske behöver mer tid, säger han.

Exakt hur metoden ska utvärderas är inte klart, men till nästa höst kommer frågan vara utredd, menar han.

– Jag har fått uppgifter från specialpedagoger att anknytningen tar längre tid än vad vi erbjuder. Alla stressade miljöer där barn eventuellt inte får det sociala och emotionella stöd som de behöver är värt att fundera över. Jag vill veta att anknytningen inte tar stryk, säger Rudholm.

Eftersom barnen inte kan berätta själva efterfrågar Hagström forskning där man tittar på hur barn reagerar på inskolningen på ett fysiologiskt plan.

– I dag har vi möjlighet att fråga barnet via studier där vi tar teknologin till hjälp och mäter stressnivån. Förskolan är en del av vårt samhälle, 80 procent av alla barn mellan ett och två år går i förskolan. Inskolning borde vara ett prioriterat forskningsområde, säger hon.

Fakta föräldraaktiv inskolning:

Föräldern är med barnet i omkring tre hela dagar. Föräldern har ansvaret för barnet.

Inskolningspersonalen finns i närheten och tar kontakt med barnet när tillfälle ges. Barnet har oftast inte en ansvarspedagog. Föräldern finns tillgänglig i två veckor.

Fakta traditionell inskolning:

Inskolningen pågår i två till tre veckor. Föräldern och barnet är på förskolan korta stunder första veckan. Barnets ansvarspedagog försöker lära känna barnet och locka till samspel och lek. Föräldern börjar lämna barnet korta stunder för att efterhand öka på tiden.

Fakta barnstress:

Genom salivprov kan man mäta kortisolnivåerna hos barn och därmed få svar på hur stressade de är. Tidigare studier har visat att kortisolnivåerna stiger under dagen när barnen vistas i förskola jämfört med de dagar då de vistas i hemmet. Höga kortisolnivåer kan leda till sänkt immunförsvar.